

УДК 338.4

К. Д. Гордіченко, студент
Г. Ю. Попова, к.е.н., доцент

Донбаська національна академія будівництва і
архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена проблемам управління фінансовими результатами від інвестиційної діяльності підприємства будівельної галузі. Запропоновано використання контролінгу та бюджетування в процесі реалізації проекту.

Ключові слова: фінансові результати, інвестиційна діяльність, будівельна галузь, контролінг, бюджетування, грошові потоки.

К. Д. Гордиченко, студент
А. Ю. Попова, к.э.н., доцент

Донбасская национальная академия строительства и
архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УЛУЧШЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

Статья посвящена проблемам управления финансовыми результатами от инвестиционной деятельности предприятия строительной отрасли. Предложено использование контроллинга и бюджетирования в процессе реализации проекта.

Ключевые слова: финансовые результаты, инвестиционная деятельность, строительная отрасль, контроллинг, бюджетирование, денежные потоки.

K. D. Gordichenko, student
A. Yu. Popova, Candidate of Economics, Associate
Professor

Donbas National Academy of Civil Engineering and
Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF IMPROVING THE INVESTMENT ACTIVITIES OF A CONSTRUCTION ENTERPRISE

The article is devoted to the problems of management of financial results of the investment activity of a construction industry enterprise. The application of controlling and budgeting in the process of project implementation is proposed.

Keywords: financial results, investment activity, construction industry, controlling, budgeting, cash flows.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Ринок будівельних матеріалів в Україні структурувався, і боротьба за кожен процентний пункт ринкової долі загострюється. Підприємствам буде складніше розширювати свою діяльність, і для покращення фінансових результатів найважливішим напрямом стає інвестиційна діяльність. Основними впливовими факторами ринку будматеріалів на макrorівні виступають зростання будівельних робіт у реальному секторі економіки та зростання попиту на житлову та офісну нерухомість у регіональних центрах України [1; 2]. Потрібні нові методи управління інвестиційною діяльністю з метою зменшення ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. На сьогодні будівельна галузь у регіоні знаходиться в точці, що характеризує стан ринкової невизначеності, яка вимагає від підприємств чіткого розуміння необхідності забезпечення достатнього рівня капіталовкладень, формування відповідних завдань і заходів щодо досягнення та підтримання конкурентоздатності. Цей процес відбувається під впливом наступних факторів: криза фінансування, пов'язана зі збройним конфліктом і дефіцитом ресурсів в економіці країни взагалі; відсутністю у комерційних банків можливостей довгострокового кредитування, втратою довіри фінансових інститутів до будівельної галузі в цілому; структурна криза ринку нерухомості в Донбаському регіоні; криза, пов'язана з якістю споруджуваних об'єктів (зниження якості будівельних матеріалів, які використовуються через прагнення компаній максимально скоротити витрати); зростання тіньового ринку будівельних послуг у зв'язку з надмірним регуляторним тиском на підприємства. Всі ці проблеми активно дискутуються у наукових публікаціях [3; 4 та інші], але питання удосконалення роботи фірм на ринку будматеріалів залишається актуальним. Проблеми покращення фінансових результатів інвестиційної діяльності підприємств розглядаються в багатьох роботах [5; 6; 7; 8 та ін.].

Мета дослідження. Мета даної роботи – розробка пропозицій з покращення показників ТОВ «БП Стройіндустрія», яке здійснює монтаж, демонтаж, налагодження, ремонт, технічне обслуговування, реконструкцію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, роботу в колодязях, шурфах, траншеях, котлованах. Дане підприємство є прибутковим і реалізує інвестиційний проект – придбання й монтаж нового технологічного обладнання – за рахунок банківського довгострокового кредиту.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Загальний підхід до формування інформаційної бази управління інвестиційними проектами доцільно запропонувати на основі функціонального контролінгу фінансових показників та виділити при цьому три основні функції – функція сканування (систематичного «відстеження» значень показників фінансово-господарської діяльності); функція моніторингу (періодичного формування звітної бази даних, їхнього угруповання, узагальнення, аналізу відхилень від плану) і функція оперативного регулювання (здійснення оперативних заходів для оптимізації фінансової діяльності підприємства). Головна практична проблема, на думку авторів, є в тому, щоб мінімізувати для підприємства витрати. Для цього пропонується використовувати «інфраструктуру» бухгалтерського обліку, тобто первинну інформацію, систему її угруповання й узагальнення в розрізі відповідних аналітичних і синтетичних рахунків, бюджетування. Суб'єктами контролінгу стають у такому випадку працівники бухгалтерії, що виконують розширений

спектр операцій: фіксування фактичних даних, узагальнення і накопичення інформації, її аналіз, прогнозування показників – «джерел ризику», розробка регулюючих заходів. Альтернативний варіант організації контролінгу – створення відокремленої служби, що спеціалізується на оперативній діагностиці фінансового стану, прогнозуванні, аналізі ризиків. Однак запропонований варіант має ряд переваг:

1) мінімум витрат, які по суті обмежуються витратами на оплату праці висококваліфікованих бухгалтерів-економістів, що володіють навичками аналізу і прогнозування, а також витратами на придбання й обслуговування сучасної комп'ютерної техніки й ефективних програмних продуктів;

2) практичність. Оскільки методологія контролінгу не устоялася й у наукових виданнях дотепер дискутуються навіть понятійні питання, не говорячи про методи, чіткі практичні рекомендації, адаптації зарубіжного досвіду, доцільно керуватися Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, в яких бухгалтерський аспект формування і використання інформації чітко визначено в частині обліку, аналізу й аудиту капітальних інвестицій;

3) універсальність. Запропонований варіант організації контролінгу може бути застосовано для підприємств будь-яких масштабів і напрямків діяльності, тому що усі вони ведуть стандартний бухгалтерський облік.

Однак відзначимо, що йдеться про організацію контролінгу на підприємстві, де реалізується проект (проекти) реальних інвестицій, пов'язаних із придбанням, будівництвом, монтажем об'єктів основних засобів. У бухгалтерському обліку загальноекономічному терміну «реальні інвестиції» відповідає більш чітке поняття «капітальні інвестиції» – це «господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруджень, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних фондів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації» (ст.1 п.28.1 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»). Механізм контролінгу показників фінансового стану містить:

- 1) систему спостереження показників;
- 2) методика їхнього розрахунку, періодичність формування звітної бази даних;
- 3) процес аналізу показників і вироблення регулюючих заходів.

Система показників, що спостерігаються – це та частина механізму контролінгу показників фінансового стану, яка найкраще піддається стандартизації, оскільки фінансовий аналіз у зарубіжних і вітчизняних фірмах базується на загальноприйнятій методиці. Етапи контролінгу відповідають загальноприйнятій концепції аналізу фінансового стану. У системі контролінгу забезпечується безперервність накопичення інформації і взаємозв'язок показників фінансового стану з показниками реалізації проекту через баланс, звіт про власний капітал і синтетичні облікові регістри.

Складність завдань, що розв'язуються, пред'являє високий рівень вимог до фінансового контролінгу: ці фахівці поєднують у своїй діяльності декілька важливих функцій, а відсутність традицій і досвіду контролінгу на вітчизняних підприємствах вимагають не тільки вузькоспеціальних знань з бухгалтерського обліку, економічного аналізу, ризик-менеджменту, інвестиційної діяльності, але й загальної ерудиції, творчого підходу. Таким чином, контролінг фінансових показників виступає інтегруючою і координуючою підсистемою системи управління ризиками інвестиційної діяльності, вирішує проблему взаємозв'язку всієї управлінської інформації підприємства. Найважливішим

інструментом контролінгу інвестицій є бюджетування (розробка бюджетів). Бюджет операційної діяльності в межах заданого періоду відбиває зміст показників поточного плану доходів і витрат саме з операційної діяльності; бюджет інвестиційної діяльності також спрямований на відповідну деталізацію доходів і витрат; показники поточного плану надходження і витрачання коштів відбиваються у бюджеті з фінансової діяльності. Функціональний бюджет розробляється по визначених статтях витрат (наприклад, бюджет матеріальних витрат); комплексний – за широкою номенклатурою витрат (наприклад, бюджет загальнофірмових витрат). Основним бюджетом підприємства є консолідований бюджет, який поєднує усі види бюджетів: операційний, інвестиційний, фінансовий, котрі є взаємозалежними і мають своєю метою оптимізацію фінансових потоків підприємства. Бюджетування здійснюється для кожного інвестиційного проекту, забезпечуючи:

- діючий контроль за витратами і раціональним використанням ресурсів у процесі реалізації проекту;
- взаємозв'язок оперативного і стратегічного планування інвестиційної діяльності;
- своєчасне виявлення відхилень від плану;
- ідентифікацію й оцінку виникаючих ризикових факторів, їхню мінімізацію.

Бюджетний цикл включає розробку бюджетів, контроль за їх виконанням, аналіз і оцінку.

Бюджетування як інструмент фінансового контролінгу дає додаткові можливості для виявлення (ідентифікації), оцінки і управління ризиками на всіх стадіях життєвого циклу проекту:

– на етапі формування бюджетів приводяться у відповідність «вхідні» і «вихідні» ресурсні і фінансові потоки, відбувається зіставлення планових доходів і витрат за проектом на базі уточнених калькуляцій витрат, календарного виробничого плану (чи плану будівельно-монтажних робіт), плану фінансування проекту. При цьому можуть бути виявлені «вузькі місця» – відсутність синхронізації ресурсних і грошових потоків, ризики несвоєчасного надходження фінансування, ризики перевищення фактичних витрат над плановими;

– етап контролю виконання бюджетів – самий, тому що дозволяє виявити відхилення від плану, ризики, що виникають при цьому, а також розробити регулятивні заходи;

– аналітичний етап бюджетування дає мінімум можливостей для розробки ефективних заходів щодо регулювання ризиків, оскільки на цьому етапі йдеться про ризикові події, що вже відбулися. В той же час, аналіз виконання поточних (щоденних, потижневих, подекадних чи помісячних) бюджетів дозволяє оперативно скорегувати процес реалізації проекту і домогтися мінімізації відхилень у середньо - і довгострокових періодах.

У складі грошових авуарів як частини оборотних активів підприємства в цілому формуються (по І.О. Бланку – [8, с. 368]):

- 1) операційний (чи трансакційний) залишок грошових активів;
- 2) страховий (чи резервний) залишок;
- 3) інвестиційний (чи спекулятивний) залишок;
- 4) комплексний залишок грошових активів.

При цьому метою формування операційного залишку є забезпечення поточних платежів; страхового – створення резервів на покриття ризиків виробничо-господарської діяльності; інвестиційного – здійснення короткострокових фінансових вкладень при сприятливій кон'юктурі; комплексного – забезпечення розрахункового обслуговування підприємства банком (компенсаційний залишок – це мінімальний ліміт сальдо по поточковому рахунку встановлений у договорі про обслуговування цього рахунку, що укладається між підприємством і банком).

З огляду на відособленість фінансової діяльності щодо реалізації інвестиційних проектів, доцільно виділити наступні види коштів, які забезпечують інвестиційний процес:

- 1) операційний залишок грошових активів, що акумулюється на поточному рахунку, через який проводяться платежі за проектом (зараховуються суми, що надходять від інвесторів відповідно до плану фінансування проекту; здійснюються виплати постачальникам і підрядникам, які беруть участь в реалізації проекту, розрахунки з банками і страховими фірмами за надані в зв'язку з інвестиційною діяльністю послуги; з початком експлуатаційної фази проекту зараховуються суми виторгу від реалізації продукції, робіт чи послуг);
- 2) резервний залишок коштів, що забезпечує страхування інвестиційних ризиків;
- 3) компенсаційний залишок – якщо це передбачено в договорі на обслуговування поточного рахунка.

Перераховані кошти є частиною грошових авуарів, що сформовані підприємством у цілому, за винятком інвестиційного (чи спекулятивного) залишку грошових активів, оскільки припускається, що всі інвестиційні ресурси акумульовані з метою реалізації проекту.

Управління грошовими активами проекту реальних інвестицій являє собою комплекс управлінських заходів щодо формування, ефективного використання й організації їхнього обороту. У процесі реалізації проекту грошові активи знаходяться в обороті: надходять, витрачаються, трансформуються з однієї форми в іншу. Тому пріоритетним завданням є оптимізація цього обороту, тобто оптимізація грошових потоків.

І.О. Бланк визначає потік активів у цілому як «сукупність розподілених у часі активів – їхнього надходження, видозміни форм функціонування і витрачання, які генеруються здійсненням господарської діяльності підприємства» [8, с. 496]. Трансформуючи дане визначення на грошові потоки інвестиційного проекту, сформуємо сутність цієї економічної категорії. Грошові потоки інвестиційного проекту (зокрема, проекту реальних інвестицій) – це сукупність надходжень, що розподіляються в часі, і виплат коштів у зв'язку з реалізацією проекту.

Оптимізація середнього залишку коштів на поточному рахунку, відкритому для обслуговування діяльності щодо реалізації інвестиційного проекту, є головним завданням, оскільки розмір компенсаційного залишку регулюється банком, а розмір резервного залишку визначається структурою активів проекту і ступенем їхньої ліквідності.

Вибір ефективних форм регулювання середніх залишків коштів визначається методами управління грошовими потоками, що використовуються на підприємстві:

- а) корегування потоку майбутніх платежів;
- б) максимізація флоута;
- в) скорочення процедури розрахунків готівкою;

- г) прискорення інкасації дебіторської заборгованості;
- д) відкриття «кредитної лінії» у банку (зокрема, контокорентного рахунку);
- е) використання механізму передоплати в розрахунках із замовниками.

На рис.1 узагальнені методичні підходи до розв'язання проблеми оптимізації грошових потоків у процесі здійснення проекту реальних інвестицій.

Рис. 1. Комплекс методичного забезпечення оптимізації грошових потоків у процесі здійснення проекту реальних інвестицій (складено авторами)

Висновки. Таким чином, проблеми фінансового управління активами інвестиційного проекту й грошовими авуарами розглянуті з точки зору специфіки інвестиційної діяльності підприємства. Запропоновано комплекс методичного забезпечення фінансового контролінгу, бюджетування й оптимізації грошових потоків у процесі впровадження проекту реальних інвестицій, що відкриває можливості зниження фінансових ризиків.

Література

1. Бавико О. Є. Тенденції розвитку ринку будівельних матеріалів в Україні / О. Є. Бавико // Торгівля і ринок України. Збірник наукових праць Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – 2017. – Вип. 41. – С. 41 – 47.
2. Сайт Холдингу «Enso group» (торгівля будівельними матеріалами, будівництво) [Електронний ресурс] . - Режим доступу : <http://www.ensogroup.com.ua/>
3. Конфедерація будівельників України. На Донеччині розпочався «будівельний бум». - Режим доступу : <http://kbu.org.ua/index.php?id=11>
4. Управління регіональним розвитком : проблеми та перспективи : монографія / Н. Л. Гавкалова, Л. Й. Аведян, Г. М. Шумська та ін. ; за заг. ред. Гавкалової Н. Л. – Харків : Вид - во ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 400 с.
5. Пономаренко В.С., Ястремская Е.Н., Луковский В.М. Механизм управления предприятием: стратегический аспект. Монография. – Харьков: Изд-во ХГЭУ, 2002. – 252 с.
6. Яковлев А.И., Воронко Н.О. Экономико-организационные аспекты промышленных инноваций. Монография. – Харьков: Бизнес-информ, 2003. – 168 с.
7. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, 2000. – 720 с.
8. Бланк И.А. Управление денежными потоками. – К.: Ника-Центр; Ельга, 2002. – 736 с.